

І. В. Зіберов

*здобувач IV курсу другого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: д. ю. н., проф. Л. М. Токарчук

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ СПОРІВ

Медіація, як альтернативний спосіб вирішення цивільних спорів, набуває все більшої актуальності в сучасних правових системах. Даний спосіб дозволяє сторонам конфлікту досягати взаємоприйнятних рішень без необхідності звертатися до суду, що забезпечує значну економію часу, ресурсів та збереження особистих і ділових відносин. У контексті українського законодавства, впровадження медіації відповідає загальносвітовій тенденції до гуманізації правосуддя та зниження навантаження на судову систему. У даній роботі розглядаються основні аспекти медіації як альтернативної форми вирішення цивільних спорів, її переваги перед традиційним судовим процесом, а також виклики та перспективи впровадження даного механізму в Україні.

Закон України «Про медіацію» визначає таке явище як: поза-судову добровільну, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [2].

На думку Г. Єрмоєнко, медіація – це процес переговорів, коли до вирішення спірного питання залучається нейтральна сторона – медіатор (посередник), яка веде цей переговорний процес, вислуховує аргументацію сторін щодо суті спору і активно допомагає сторонам зрозуміти свої інтереси, оцінити можливість компромісів і самостійно прийняти рішення, що задовольняє всіх учасників переговорів [1].

Цікавим є те, що медіатор не зобов'язаний мати спеціальну освіту у сферах щодо яких сперечаються сторони, а має бути підготовленим саме для приведення сторін до спільного, компромісного рішення. Важливо звернути увагу на те, що сторони

спору можуть поставити спеціальні вимоги до освіти або практичного досвіду медіатора, що саме по собі підтверджує гнучкість даного способу вирішення спорів. Ще однією позитивною складовою вирішення спору за допомогою медіації є повернення позивачу 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову, про що зазначено у ст. 7 Закону України «Про судовий збір» [3]. У зазначеній нормі передбачається певний «фінансовий стимул» сторін для примирення шляхом медіації.

Слід зазначити і інші переваги такої процедури:

- медіація, на відміну від суду, не є публічною процедурою вирішення конфліктів, тому вона є найбільш прийнятною для осіб, котрі прагнуть конфіденційності;
- медіація може забезпечити ефективно та швидко позасудове вирішення спорів. Строки вирішення конфліктів за допомогою медіації переважно коротші, ніж при судовій процедурі;
- процедура медіації є менш вартісною ніж судові витрати;
- як правило, у процесі судового розгляду справи від імені сторін виступають їх представники, адвокати, які зацікавлені саме в прийнятті рішення на користь їх клієнтів, тоді як медіатор сприяє пошуку такого компромісного рішення, яке було б спрямоване на задоволення інтересів кожної зі сторін [5].

При виборі медіації, як способу врегулювання правового спору, слід враховувати наступне:

- більш «сильні» сторони отримують можливість нав'язувати свою точку зору «слабким», медіація дає менше процесуальних гарантій, ніж судовий розгляд;
- медіатор може приховувати свою упередженість або зацікавленість у вирішенні справи на користь однієї з сторін. Складно встановити наявність професійних відносин і емоційну залежність від сторін, що може вплинути на об'єктивність прийнятого рішення.

Слід наголосити на тому, що медіацію, як альтернативний спосіб вирішення цивільних спорів, слід використовувати частіше. Слід погодитись з суддею Верховного Суду у Касаційному цивільному суді Оленою Білоконь, яка підтримала думку про необхідність запровадження медіації як обов'язкової досудової процедури у деяких категоріях спорів.

Зокрема, це стосується спорів щодо визначення місця проживання дитини та (або) встановлення способу участі у вихованні дитини [4]. Задля впровадження такого механізму потрібно внести зміни до Сімейного кодексу України, а саме розширити рамки застосування медіації як етапу, що передує судовому процесу. У спорах, що стосуються місця проживання дитини або участі у її вихованні, інтереси дитини повинні бути пріоритетними. Медіація дозволяє батькам спільно знайти компроміс, що максимально відповідає найкращим інтересам дитини, тоді як судові рішення може бути більш формалізованим і менш гнучким. Вирішення спорів через медіацію сприятиме зниженню конфліктності між батьками, що позитивно впливатиме на психологічний стан дитини.

У результаті медіаційної угоди, на відміну від судового рішення, сторони можуть вийти за рамки самого предмета сімейного спору та домовитися про гармонійне співіснування за межами родини. Спеціально навчений медіатор здатен допомогти колишньому подружжю розробити спільне бачення мирного спілкування, зосереджуючи увагу на потребах дитини, а не на розподілі майна чи взаємних образах.

Шанси вирішити кризову ситуацію або навіть уникнути сімейного конфлікту за допомогою нейтрального та неупередженого посередника значно підвищуються.

Важливо зазначити, що на зараз інститут медіації перебуває на етапі становлення та розвитку. В Україні наявний Український Центр Медіації, асоціації та громадські організації, що допомагають вирішити спори за допомогою медіації: «Сімейна медіація в період війни», «Ліга медіаторів України» та ін. Це свідчить про те, що в майбутньому буде збільшення звернень до послугів медіаторів.

Отже, медіація є гідною альтернативою судовому врегулюванню цивільних спорів, оскільки вона спрямована на пошук оптимального рішення з урахуванням інтересів усіх сторін. Процес базується на серії переговорів, висловленні позицій та пропозицій, за участю медіатора, який є незалежною та неупередженою особою. У результаті таких перемовин більша вірогідність того, що між сторонами залишаться мирні відносини

та не буде місця для ворожнечі. Позитивним наслідком збільшення випадків застосування медіації є також розвантаження судової системи. Популяризація даного інституту є важливим завданням, так як ефективне вирішення спорів поза судом буде сприяти розвитку культури відносин у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Єрьоменко Г. Медіація як спосіб вирішення спорів. URL: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>. (дата звернення 19.10.2024).
2. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 19.10.2024).
3. Про судовий збір : Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI : станом на 13 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> (дата звернення: 19.10.2024).
4. Роль медіації, її розвиток в Україні сьогодні й точки перетину із судочинством обговорили на круглому столі у ВС. ВЕРХОВНИЙ СУД. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1512260#:~:text=Суддя%20ВС%20у%20КЦС%20Олена,способу%20участі%20у%20вихованні%20дитини> (дата звернення: 19.10.2024).
5. Цап Г. Медіація як спосіб вирішення спорів: переваги та недоліки. *Тенденції реформування правової системи України і країн світу* : зб. тез доп. III Міжнар. наук. конф., м. Тернопіль, 30 жовт. 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 66–69. URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/article/view/553/556> (дата звернення: 19.10.2024).